

Konferencja naukowa
Ofiara i ofiarność
Warszawa, 23–25 września 2026 r.
Uniwersytet Warszawski

WYDZIAŁ „ARTES LIBERALES” • WYDZIAŁ LINGWISTYKI STOSOWANEJ • WYDZIAŁ POLONISTYKI

Pomysł konferencji zrodził się z przekonania, że aksjologii ofiary i postawie ofiarności Europa zawdzięcza fundamenty swojego pojmowania świata i przemian cywilizacyjnych. Bez obu tych kategorii nie sposób wytłumaczyć wielu aktualnych wzorców kulturowych, nawet jeżeli współcześnie zaciera się rozumienie sensu ofiarności, co wydaje się łączyć z coraz trudniejszym dostępem do judeochrześcijańskich archetypów ofiary.

Tradycja śródziemnomorska widziała w ofierze często akt zniszczenia i unicestwienia tego, co ofiarowane (ofiary całopalne). Na śmierć krzyżową jako konieczne zadośćuczynienie kładzie nacisk między innymi Hans Urs von Balthasar. Św. Augustyn pisał jednak, że ofiarą może być każde dzieło, które łączy człowieka z Bogiem, to znaczy wszelki akt, którego celem jest najwyższe Dobro. W tym świetle formułą ofiarną staje się na przykład zdanie Hamleta „readiness is all”, które można zinterpretować jako dalekie echo postawy Chrystusa w Ogrójcu: gotowość Syna do pełnienia woli Ojca była już złożeniem ofiary.

Czy dawne spory o podejście do ofiary i ofiarności — zarysowane wyżej zaledwie hasłowo — są współcześnie kontynuowane i uważane za inspirację dla dzisiejszych sposobów rozumienia obu tych pojęć?

W Muzeum Prado obraz Francisca de Zurbarána *Agnus Dei* znajduje się obecnie w dziale martwe natury, pomiędzy płótnami, na których ukazano poście mięsa i tusze zwierzęce. Czy można to uznać za przykład interpretacji, którą tradycja judeochrześcijańska uznałaby za wypaczenie? A jeśli tak, to jakie kulturowe procesy doprowadziły do takich odczytań?

Z kolei w kontrowersyjnej książce *Duch terroryzmu: Requiem dla Twin Towers* Jean Baudrillard stawia tezę, że zamach 11 września był „komunikatem” skierowanym przeciw cywilizacji Zachodu, w której zatarły się znaczenia rytuału i ofiary oraz zanika ofiarność. W podobny sposób krew była „atramentem”, którym dżihadyści pisali swoje przesłanie w czasie serii porwań w Afganistanie i Iraku. Można więc zapytać, w jakim stopniu i w jakich aspektach doktryny pochodzące spoza judeochrześcijańskiego kręgu kulturowego wyznaczają obecnie perspektywę postrzegania ofiary i wartościowania ofiarności.

Zaproszenie do nadsyłania zgłoszeń

Czekamy na referaty, które na przykładach filozoficznych, teologicznych, literackich lub artystycznych w sposób przekrojowy zmierną się z postawionymi wyżej przykładowo pytaniami, poruszając następujące problemy badawcze:

- ewolucja konceptualizacji i reprezentacji ofiary i ofiarności na przestrzeni wieków w różnych kontekstach kulturowych i religijnych;
- kategorie ofiary: krwawa i bezkrwawa („bita” i „śniedna”), prześlągalna i dziekczynna, fizyczna i psychiczna, składana publicznie i w skrytości serca, indywidualna, zbiorowa, wspólnotowa — ich ranga oraz proporcje obecności w różnych czasach i kontekstach kulturowych;
- ofiara, poświęcenie, ofiarność – kształtowanie się i przemiana znaczeń w językowym obrazie świata; funkcje tradycji chrześcijańskiej i grecko-rzymskiego antyku w tym procesie (kontynuacja, dialog, spór);
- relacja między byciem ofiarą a heroicznością, poświęceniem, posłuszeństwem, wiernością itd.;
- rola miłości w różnych koncepcjach ofiary (więź z sacrum a więź z ludźmi, samotność i wspólnota); postawa przebaczenia oprawcom;
- ofiara jako dar składany Bogu i ludziom a ofiara jako epifania;
- ofiara i męczeństwo: męczennik jako naśladowca Chrystusa; męczeństwo jako wyraz wolności w ujęciu Ojców Kościoła i w późniejszych interpretacjach;
- ofiarowanie i bycie ofiarowanym; zgoda i niezgoda na poświęcenie w interpretacjach ofiary np. Abrahama, Jeftego, Agamemnona; „skazanie” na heroizm; bunt wobec misji i przymusu uczestnictwa w aktach „bycia składanym” w ofierze;
- kulturowe wzorce wzrastania w postawie ofiarności, gotowania się na złożenie ofiary i mierzenia się z perspektywą męczeństwa;
- podmiotowy aspekt ofiary: ofiara jako proces duchowy, mentalny, ale też fizyczny; literackie obrazy zmagania się z postawą ofiarowywania się, lęku przed nim, rachowania się z sobą, Bogiem, innymi „siłami” (takimi jak sumienie czy presja zewnętrzna), dojrzewania do przyjęcia ofiary lub decyzji o jej odrzuceniu;
- skutki składania siebie w ofierze (samotność, odrzucenie, ofiarnik jako „idol”); problem ofiary daremnej;
- wpływ nauk psychologicznych, antropologicznych i ekonomicznych, a także nowoczesnych nurtów filozofii oraz trendów politycznych i edukacyjnych na sposób wartościowania i ujmowania postawy ofiarności;
- historyczne rewizje celów wartych i niewartych ofiary oraz chrześcijańskie korzenie świeckich paradygmatów ofiarności;
- konflikty odmiennych kulturowo modeli ofiary oraz ich interpretacje w tekstach kultury różnych epok;
- czytelność ofiary Chrystusa oraz znaczenia *viae crucis* w kulturze współczesnej; mechanizmy i czynniki, w wyniku których zaciera się rozumienie chrześcijańskiej teologii cierpienia jako ofiary;
- niesprawiedliwość i problematyczność ofiary; ofiara jako przejaw „bezbożnej pobożności” (Titus Andronicus); kontrowersje wokół terminu „Holokaust”; spory o postawę św. Maksymiliana Kolbego, bł. rodziny Ulmów; problem cierpienia niewinnego za i zamiast winnych;
- uzurpacje ofiarnicze; szaleństwo ofiarowywania się; ofiara jako narzędzie terroru; czynienie ofiary z innych;

- sytuacje kulturowe sprzyjające pogłębianiu filozofii i teologii trudu i cierpienia jako ofiary oraz — przeciwnie — stymulujące procesy przekształcające ofiarność z ideału w ośmieszany lub tabuizowany przedmiot wstydu; literackie i artystyczne obrazy tych zjawisk;
- przekształcenia tradycyjnego chrześcijańskiego pojmowania ofiary pod wpływem socjalizmu, ruchów robotniczych, kształtowania się nauki społecznej Kościoła;
- wpływ tradycji religijnej na postrzeganie świata, hierarchię wartości i sposób działania rewolucjonistów, dżihadystów;
- sekularyzacja pojęcia ofiary i ofiarności; deheroizacja, ośmieszanie, deprecjonowanie postaw ofiarniczych — ich filozoficzne uzasadnienia i kulturowe realizacje; obrazoburcze przedstawiania ofiary w kulturze masowej XX i XXI wieku;
- świątynia jako miejsce składania ofiary; krzyż jako tron i ołtarz ofiarny;
- Eucharystia jako ofiara; kontrowersje wokół sakramentu kapłaństwa oraz koncepcji mszy św. jako ofiary;
- malarskie i literackie przedstawienia Baranka Ofiarnego;
- poeta jako kapłan-męczennik; poezja jako ofiara oraz pisanie jako samoofiarowanie;
- konwencje artystyczne i literackie przechowujące wzorce ofiary i ofiarności (epicedium, hagiografia, panegiryk, powieść tendencyjna), w tym gatunki zakładające współuczestnictwo odbiorcy: literackie (dramat liturgiczny, litania, tragedia) i filmowe; indywidualne świadectwa przetwarzania wspomnianych wzorców, zapisane w gatunkach dokumentu osobistego.

Przewidujemy **opłatę konferencyjną w wysokości 400 zł**. Nie organizujemy noclegu, ale możemy zarezerwować miejsce w hotelu uniwersyteckim.

Zgłoszenia prosimy przysyłać do **30 marca 2026 r.** na adres **ofiara@uw.edu.pl**, załączając jeden plik (w formacie doc, docx, odt lub pdf). Powinny się w nim znajdować następujące informacje: imię i nazwisko, afiliacja, tytuł proponowanego referatu, abstrakt do 300 słów i notka biograficzna.

Zapraszamy do śledzenia aktualności związanych z konferencją na profilu FB: <https://www.facebook.com/ofiaraiofiarnosc>.

Komitety organizacyjny

Małgorzata Grzegorzewska

Ewa Hoffmann-Piotrowska

Marta Łukaszewicz

Witold Sadowski

Paweł Stępień

Sekretarz konferencji

Katarzyna Kopka